

Сімакоў А.В.
ЗАХАВАННЕ І ДАСЛЕДАВАННЕ КАНВЕРТАЎ – ЧАСТКА КАНСЕРВАЦЫІ
І Вывучэння спадчыны міжнародных сувязей
(НА ПРЫКЛАДЗЕ ПЕРАПІСКІ ІНДЗЕЯНІСТАЎ ГОМЕЛЯ)

Ключавыя словы: індзеяністыка, амерыканістыка, карэспандэнцыя, канверты, алічбоўка, базы даных

З вялікімі масівамі перапіскі звязаныя праблемы ўліку, захоўвання, алічбоўкі, ацэнкі інфарматыўнасці, важнасці інфармацыі. Вопыт асобных даследчыкаў і калекцыянераў можа быць карысны для распрацоўкі рэкамендацый па стварэнні і выкарыстанні даведачнай інфармацыі па асобных кампанентах дакументацыі, атрыманай па пошце. У гэтым паведамленні разглядаюцца ўваходныя канверты, якія захоўваюцца індзеяністамі ў Гомелі.

Цяпер намі робіцца падсумаванне некаторых вынікаў практычнай апрацоўкі, тэхнікі алічбоўкі канвертаў, увядзення звестак пра іх у электронныя табліцы (ЭТ).

Крыніцай звестак з'яўляюцца канверты ў арыгіналах або копіях, а таксама запісы, якія знаходзяцца ва ўласна лістах, дзённіках запісных кніжках, журналах, рэгістрацыйных картатэках і выкарыстоўваюцца для ўзнаўлення дадзеных пры адсутнасці або страце дат атрымання, пастаўленых на канверце, адсутнасці штэмпеляў або іх частковай нечытальнасці.

У вялікай колькасці выпадкаў у захаванай перапісцы вядомых нам асоб адсутнічаюць канверты, таму навуковае канвертазнаўства можа служыць папярэджаннем аб клопаце пра поўны камплект.

Інфармацыя, атрыманая з канвертаў, значная і ў многіх элементах не паўтараецца ва ўласна лістах і дадатках. Папера, металічныя і пластыкавыя элементы, форма і фармат, друкаваная або дададзеная тэкставая інфармацыя і графіка на канвертах, а таксама пашкоджанні могуць быць дэталёва прааналізаваныя.

Карэспандэнцыя адносіцца да найважнейшых груп захоўвання, і яе адпрацоўцы – рэгістрацыі, апісанню, фатаграфаванню або сканіраванню і кантролю выкарыстання звестак з яе ў даследчых артыкулах – складальнікі калекцый мусяць надаваць належную ўвагу. Безумоўна памылковая практыка – не рабіць аператыўна ўсе неабходныя дзеянні па ўліку і забеспячэнні гарантый захавання карэспандэнцыі.

Сканіраванне і фатаграфаванне. Сканіраваліся не адразу два бакі, адваротны – толькі пры наяўнасці зваротнага адраса і іншых важных адзнак адпраўшчыка або паштовых службаў з месца адпраўкі і прамежкавых пунктаў фіксацыі руху адпраўлення. Для сканіравання адваротнага боку патрабавалася падрыхтоўка з увядзеннем рукапісных адзнак: код краіны, прозвішча (спачатку ставіліся шифры для іх) або назва арганізацыі, даты з усіх штэмпеляў, дата атрымання, калі яна не была пастаўленая пры атрыманні.

Важнасць уваходных штэмпеляў разглядалася як меншая, звесткі пра іх уводзіліся ў базы даных і іншыя даведнікі па меры неабходнасці.

Скарачэнні ў імёнах файлаў падлягаюць яшчэ большай аптымізацыі для магчымасці змясціць у імені файла больш інфармацыі.

Фатаграфаванне канвертаў практыкавалася ў выпадках аператыўнай фіксацыі атрыманых адпраўленняў з 2011 г., калі актыўная папяровая перапіска скончылася. Яно патрабавалася таксама для паўторнай алічбоўкі канвертаў і дадаткаў вялікіх фарматаў.

Статыстыка. З 37 краін, з якіх прыйшлі канверты (лісты ў рэспублікі часоў СССР размеркаваныя па сучасных краінах), у Амерыцы знаходзяцца 9, Аўстраліі і Акіяніі – 1, Еўропе – 22, Азіі – 5.

Не ўлічваюцца вернутыя лісты, якія маюць штэмпелі паштовых службаў адпаведных краін, як, напрыклад, у выпадках з Панамай (г. Панама, 1996) і Ірландыяй (Дублін, 1998).

Малая колькасць краін / лістоў з Лацінскай Амерыкі ў Гомелі тлумачыцца спецыялізацыяй, звычкамі і лёсам трох асноўных актывістаў, якія паўплывалі на дыспрапорцыю на карысць ЗША і Канады.

Адзнакі на канвертах пасля іх атрымання. З дат, што адносяцца да канвертаў, дата атрымання была найважнейшай, асабліва калі яна не фіксавалася ў асобных рэгістратарах або дзённікавых запісах. Яна ставілася звычайна ў сярэдзіне адваротнага боку канверта (на ніжняй частцы клапана). На канвертах не з СССР і не з іншых сацыялістычных краін дата атрымання ў першы перыяд не ставілася.

Звесткі пра даты і геаграфічныя дадзеныя са штэмпеляў, што адсутнічалі ў той ці іншай форме іх пераліку, узнаўляліся пры апрацоўцы перапіскі. Звесткі пра атрыманне карэспандэнцыі былі ў спісах у канцы дзённікавых бланкетаў і кніг, а таксама ў запісах у іх па днях. Пры дапамозе дадатковай праверкі дзённікаў і зарэгістраваных канвертаў, што сканіраваліся, але былі памылкова не ўлічаныя ў спісах, ліквідаваліся пропускі ў рэгістрацыі.

Асобны масіў рэгістрацыйных картак для фіксацыі адпраўлення і атрымання карэспандэнцыі пачаў выбарачна весціся ў 1989 г., павелічэнне колькасці картак і метадычнасці запісаў заўважнае з 1995 г. Гэтая найбольш рацыянальная форма фіксацыі перапіскі ўключала некаторыя звесткі пра канверты.

Тыпалогія і захоўванне канвертаў. Пад канвертамі маюцца на ўвазе кантэйнеры для адпраўлення любых тыпаў – пісьмы, бандэролі, пасылкі з рознымі тыпамі ўпакоўкі. Адзінкавымі ўзорамі прадстаўленыя цалкам самаробныя канверты (ад Д. К. з Ліды, 1995-07-05, тут і далей у такім фармаце ўказваюцца даты са штэмпеляў), тып «ліст і канверт адным аркушам» (ад даследчыка Рускай Амерыкі з Фэрбанкса (Аляска) Р. Пірса (1990) і этнабатаніка Б. Каваш з Брыджуотэра (Канектыкут) (два ў 1991 г.)). Адна пасылка з кнігамі прыйшла ў скрыні з-пад віскі, прыстасаванай як паштовая скрыня.

Канверты захоўваюцца па фарматах (5 груп), унутры іх па краінах і ў алфавітным парадку па прозвішчах і назвах арганізацый. Змесціва канвертаў было канчаткова вынятае ў працэсе сканіравання.

Нумарацыя. Нумарацыя канвертаў і іншых упаковок ажыццяўлялася не ў працэсе і не ў парадку (г.зн. храналогіі) атрымання. Узнаўленне поўнай храналогіі атрымання лістоў (а не толькі замежных, якія выносіліся ў асобны спіс ужо амаль з самага пачатку замежнай перапіскі) стала задачай пасля драматычнага ўсведамлення на мяжы 2010-х-2020-х гг. асаблівай важнасці перапіскі сярод нашых эксклюзіўных матэрыялаў.

Ідэнтыфікацыйныя нумары карэспандэнтаў адзначаліся на адваротным баку канвертаў (пасля іх пісалі прозвішчы). У асноўным гэта былі нумары для адпраўшчыкаў з краін з дзяржаўнай кірыліцай.

Імя і адрас адпраўшчыка. Прозвішча адпраўшчыка ў многіх выпадках адсутнічае, што можа мець розныя растлумачэнні. Такімі былі лісты ад невядомых асоб, якія прыйшлі ў сувязі з індзеянісцкімі аб'явамі ў газетах.

Змяшчэнне зваротнага адраса не на пярэднім, а на адваротным баку канверта – распаўсюджаная практыка ў шэрагу краін (Польшча, Іспанія), але ёсць выпадкі, калі ён зусім адсутнічае.

Сярод канвертаў з незвычайных месцаў (адкрыта ўказаных або «схаваных») – ад У. Лупакова з Ленінска (1988-10-19, 1988-11-30, 1988-02-19, 1989-03-05), на якіх не ўказваецца, што гэта Байканур.

Імя і адрас атрымальніка. Акрамя каардынатора (выканаўчага сакратара) Беларуска-індзейскага таварыства або яго арганізацыйнай групы, атрымальнікамі адпраўленняў, зарэгістраваных як уваходныя ў БІТ, былі і іншыя члены таварыства.

Побач з назвай БІТ можна сустрэць назвы яго праграм і структур, напрыклад, праграма «Адкрыццё Амерыкі і Беларусь» (ад У. Мальцава з Мінска 1990-02-21). Адрасныя наклейкі, якія адносяцца да атрымальніка або адпраўшчыка, – распаўсюджаная з’ява. Некаторыя адпраўшчыкі прымацоўвалі на канверт (як адзіны або альтэрнатыўны варыянт адраса) нашы выразаныя з канвертаў або лістоў зваротныя адрасы (у т.л. з адрасным штэмпелем).

Кірылічны або транслітарацыйны варыянт змяшчаўся па ініцыятыве саміх адпраўшчыкаў, а таксама прынамсі ў адным памятным выпадку – нашай: па нашай просьбе да апачаў Белаі Гары напісаць наш адрас кірыліцай ён з’явіўся як безальтэрнатыўны на канверце з рэдакцыі газеты (Fort Apache Scout (Whiteriver, AZ 1989-06-30)).

Найбольш распаўсюджаныя памылкі адрасацыі ў частцы краіны – БССР і СССР пасля 1991 г. і Расія («Беларусь, Расія»). Зафіксаваныя і іншыя казусы, напрыклад, такі «нефармальны» каментарый наконт адраснай інфармацыі на канверце ад Intertribal Forestry Association of British Columbia (Kelowna, BC) 1992-05-06, на якім надрукавана Byelarusia, папраўлена на Byelorussia (падкрэслены элемент -russia); пасля назвы краіны дапісана Bolivia, але закрэслена з удакладненнем: «one of the Communist Commonwealth, remember?» Неіснуючы USSR згадваўся больш дасведчанымі як «former».

Штэмпелі. Сярод пытанняў для разгляду – несупадзенне населенага пункта ў адрасе адпраўшчыка і на выходным штэмпелі (для прыкладу: горад Чульман (1988-05-13) – адзіны выпадак, калі канверт (з каля 30) з Якуціі ад капітана рачнога судна А. Баркоўскага мае штэмпель не Якуцка); наяўнасць двух і больш выходных штэмпеляў; адсутнасць штэмпеляў (выходнага, уваходнага або абодвух); нечытальныя элементаў штэмпеляў Выходныя штэмпелі зрэдку знаходзяцца на адваротным баку канверта, а ўваходныя дастаткова часта – на пярэднім.

Штэмпелі і ў цэлым канверты набываюць асаблівае значэнне пры даследаванні катэгорыі «адпраўленні без ліста».

Дапаможнае значэнне штэмпеляў вялікае пры адсутнасці дакладных дат лістоў. Пры адсутнасці ў самім лісце даты (дня) напісання (або наяўнасці толькі года і месяца) штэмпель дае магчымасць (разам з улікам зместу) меркаваць пра найбольш верагодную дату. Напрыклад, М. Модлес (M. Modless) з рэзервацыі Сан-Карлас (Арызона) датавала ліст ліпенем 1989 г., наш адрас змешчаны ў выпуску газеты "Форт-Апачы скаўт" за 30.06.1989, а на штэмпелі Сан-Карласа – 1989-08-02.

Дадатковыя элементы адпраўшчыка. Указанні на ўлажэнні, дадаткі да лістоў. Робяцца як па стандартнай форме, так і па ініцыятыве адпраўшчыкаў. М. Макіні (Анкарыдж, Аляска) неаднаразова сам дэтальна пералічваў на саміх канвертах улажэнні ў яго пакетах, бандэролях.

Малюнкі М. Хуча (Аляска) і Б. Каваш размешчаныя ў левай частцы пярэдняга боку канвертаў. Індзеяністка Б. Жукоўская (Беласток) змясціла свае малюнкі і надпісы па актуальнай у 1990 г. тэме індзейскага Свяшчэннага бегу (Sacred Run, Święty bieg), які прайшоў і па тэрыторыі Усходняй Еўропы, на адваротным (Zukowska 1990-09-09) і пярэднім (1990-10-22) баках канвертаў.

Найбольш памятныя паведамленні на саміх канвертах – «P.S.» і нататкі без гэтай адзнакі – на канвертах ад М. Шуканава і С. Вітушкі (без штэмп., атр. 16.06.1990).

Маркіраваныя і мастацкія канверты. Маркі краін Амерыкі – «профільныя» для нас, на іх ёсць і ўласна індзейскія матывы (часам па ініцыятыве адпраўшчыкаў).

Сярод выяў на паліграфічных канвертах амерыканісцкія па тэматыцы сустракаюцца рэдка. На канвертах з індзейскіх арганізацый, рэзервацый ЗША

знаходзім узоры малюнкаў (лагатыпы, гербы, эмблемы), якія можна аднесці да мастацкіх элементаў: Lenni Lenape Historical Society of Pa. 1990-11-13 pm Lehigh Valley, PA #95; Southern Ute Indian Tribe 1991-06-11 pm Ignacio, CO #49; Fort Sill – Chiricahua – Warm Spring – Apache Tribe 1993-07-21pm Apache, OK #75; Mescalero Apache Tribe 1994-04-06 pm Mescalero, NM #12; Colorado Indian Chamber of Commerce 1995-09-27 pm Denver, CO #94; і інш. (з імёнаў сканаў).

Заклучэнне. Фарміраванне масіваў лічбавых копіяў, ЭТ і іншых форм прадстаўлення дадзеных пра канверты і іншыя ўпакоўкі суправаджаецца стварэннем катэгорый, кодавага забеспячэння, адзнак, якія дапамагаюць пры пошуку паводле пэўных крытэрыяў, пошукавых фраз.

Хаця мы забяспечылі доступ праз інтэрнэт да значнай часткі нашай карэспандэнцыі, уключаючы канверты, мы пакуль не выкарыстоўвалі іх як факсімільныя ў друкаваных выданнях, хаця і мелі такую магчымасць (змясціўшы ўзоры выяў уласна лістоў у артыкуле, заснаваным у асноўным на карэспандэнцыі [2, с. 27]). Тым не менш, указанні на канверты ёсць у нашых публікацыях, у прыватнасці, у спасылках на лісты без дат, дзе замест іх даюцца даты са штэмпеляў (напрыклад, выпадкі з лістамі ад М. Танка [1, с. 298], Н. Гілевіча [3, с. 325]).

Каля дзвюх з паловай тысяч уваходных канвертаў з’яўляюцца важнай часткай архіва БІТ, сотні знаходзяцца ў калекцыі «Лацінаамерыканскага цэнтру». Гэта своеасаблівая форма дэманстрацыі камунікацыйных практык даследчыкаў і іншых асоб, уцягнутых у беларуска-амерыканскія сувязі, амерыканістыку, і аперацый, выкананых паштовымі работнікамі.

1. Сімакоў, А. В. Індзейскае ў дзённіках, эпістэлярнай і паэтычнай спадчыне Максіма Танка / А. В. Сімакоў // Трынаццатыя танкаўскія чытанні : зборнік навуковых артыкулаў : [матэрыялы Міжнар. навуц. канф., 16 верас. 2022 г. / рэдкал. : В. Д. Старычонок (адк. рэд.), І. М. Мішчанчук, Н. В. Заяц]. – Мінск : БДПУ, 2022. – С. 297–300.

2. Сімакоў, А. «Індзейская справа» ў пытаннях і адказах : адлюстраванне тэмы каталіцкіх місій сярод індзейцаў у даследчай перапісцы / А. Сімакоў // Наша вера. – 2022. – № 4. – С. 26–31.

3. Сімакоў, А. В. Індзейская тэма ў неапублікаванай перапісцы беларускіх пісьменнікаў (па матэрыялах прыватнага архіва ў Гомелі) / А. В. Сімакоў // Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай : матэрыялы XIII Міжнар. навуц. канф., прысвеч. 100-годдзю БДУ і 90-годдзю з дня нарадж. чл.-кар. НАН Беларусі праф. А. А. Лойкі, Мінск, 28–29 кастр. 2021 г. / Беларус. дзярж. ун-т ; рэдкал. : С. А. Важнік (гал. рэд.) [і інш.] ; навуц. рэд. А. І. Бельскі. – Мінск : БДУ, 2021. – С. 322–327.

Скорина В.Д. РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ КУХОНЬ В КОНТЕКСТЕ ГАСТРОНОМИЧЕСКОГО ТУРИЗМА

Ключевые слова: гастрономический туризм, национальные кухни, культурное наследие, бренд территории, экономическое развитие.

В динамичном современном мире в туристической сфере происходят значительные изменения. Появляются новые туристические направления, новые виды и формы туризма. Так, если раньше путешественники в первую очередь стремились увидеть знаменитые достопримечательности, то сегодня все большее значение приобретает чувственный опыт, одним из центральных элементов которого становится гастрономия. Популярность гастрономического туризма растет год от года, и сегодня он фактически превратился в самостоятельную мощную индустрию, где национальные кухни играют ключевую, системообразующую роль. Они являются не просто частью туристического сервиса, а важным стратегическим ресурсом, своеобразным культурным кодом территории, который способен привлекать миллионы путешественников и стимулировать устойчивое экономическое развитие.

Гастрономический туризм – вид туризма, основная цель которого знакомство с той или иной страной через призму национальной гастрономии и кулинарных тради-